

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Сірка Андрія Григоровича «Адміністративно-правове забезпечення діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність тематики дослідження. Дисертаційне дослідження Сірка А.Г. є самостійною та актуальною науковою працею, що має суттєве теоретичне та прикладне значення для сучасної адміністративно-правової науки. Актуальність дисертації зумовлена безпрецедентною для України ситуацією: повномасштабним збройним вторгненням Російської Федерації, тривалим режимом воєнного стану та необхідністю системного переосмислення правового статусу й повноважень Національної поліції України в умовах збройного конфлікту.

Запровадження воєнного стану суттєво розширило компетенцію поліції, включивши до неї завдання територіальної оборони, протидії диверсійним групам, евакуації населення, стабілізаційної діяльності на деокупованих територіях, а також спричинило фактичне обмеження громадського контролю за поліцейською діяльністю. Ці зміни породжують реальні правові колізії та прогалини, зокрема щодо притягнення до адміністративної відповідальності за порушення комендантської години, що підтверджується наведеним у роботі аналізом неоднакової судової практики. Дослідження цих питань має пряме практичне значення для законотворчої діяльності та правозастосування в умовах, що тривають уже понад чотири роки.

Додаткової ваги роботі надає її євроінтеграційний контекст: збереження демократичних стандартів поліцейської діяльності, дотримання міжнародних норм у сфері прав людини та формування моделі цивільного контролю за правоохоронними органами навіть в умовах воєнного часу є складовою курсу України на набуття членства в Європейському Союзі.

Таким чином, обрана здобувачем тема є актуальною, своєчасною та практично значущою, оскільки безпосередньо пов'язана з вирішенням реальних правових проблем функціонування правоохоронної системи в умовах збройної агресії.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Дисертація вирізняється логічною структурою та внутрішньою узгодженістю всіх її елементів. У вступі чітко визначено мету, вісім основних завдань дослідження, об'єкт і предмет, методологічну основу, а також практичне значення одержаних результатів.

Перший розділ присвячено теоретико-правовим засадам діяльності поліції під час дії воєнного стану. Здобувач здійснив ґрунтовний аналіз поняття та сутності воєнного стану як надзвичайного правового режиму, систематизував нормативно-правову основу діяльності поліції в цей період, розкрив роль Національної поліції України у системі суб'єктів забезпечення заходів правового режиму воєнного стану, а також проаналізував міжнародні та зарубіжні стандарти діяльності поліцейських інституцій в умовах надзвичайних правових режимів.

Другий розділ присвячено оптимізації діяльності поліції під час дії воєнного стану. Автором визначено основні напрямки такої діяльності (служба на блокпостах, забезпечення комендантської години, евакуаційні та стабілізаційні заходи), розкрито зміст дотримання прав людини в поліцейській діяльності, охарактеризовано систему контролю і нагляду за поліцією та обґрунтовано напрямки вдосконалення відповідного законодавства.

Особливу наукову та практичну цінність становить аналіз судової практики з Єдиного державного реєстру судових рішень щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення комендантської години, який виявив системну неоднозначність правозастосування.

Наукова новизна дисертації полягає у тому, що вона є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних досліджень, присвячених проблемам адміністративно-правового забезпечення діяльності Національної поліції України саме в умовах тривалого воєнного стану.

Уперше визначено поняття «превентивна діяльність Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану» як комплекс організаційно-правових заходів, спрямованих на забезпечення публічної безпеки і порядку, охорону прав і свобод людини та виконання інших заходів правового режиму воєнного стану. Уперше обґрунтовано необхідність відновлення повноцінного

громадського контролю за діяльністю поліції в адаптованій формі через внесення змін до статті 90-1 Закону України «Про Національну поліцію».

Удосконалено поняття «правового режиму» та визначено специфічні характерні риси правового режиму воєнного стану. Дістали подальшого розвитку наукові підходи до розуміння специфічних ознак спеціальних адміністративно-правових режимів, а також правове урегулювання адміністративної відповідальності за порушення комендантської години, у межах якого запропоновано доповнити статтю 35 КУпАП новою обтяжуючою обставиною.

Практичне значення одержаних результатів підтверджується можливістю їх використання у правотворчій діяльності – зокрема, при доопрацюванні законопроекту № 13633 щодо доповнення КУпАП статтею 210-2, а також при підготовці змін до статті 90-1 Закону України «Про Національну поліцію». Результати дослідження можуть бути використані у правозастосовній діяльності підрозділів Національної поліції України та в освітньому процесі при викладанні дисциплін поліцейського та адміністративно-правового спрямування у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Характеристика основних положень роботи. У дисертаційному дослідженні Сірка А.Г. отримано низку науково обґрунтованих результатів, які системно розкривають адміністративно-правовий механізм забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану.

Здобувач здійснив ґрунтовний аналіз існуючих наукових підходів до розуміння поняття «правовий режим», виявивши термінологічну неузгодженість у доктрині та запропонувавши власне комплексне визначення, що враховує як нормативну закріпленість, так і функціональні параметри застосування режиму (час, простір, суб'єкти, об'єкти).

Значний науковий інтерес становить системний аналіз законодавчих змін до Закону України «Про Національну поліцію», прийнятих після 24 лютого 2022 року, який дозволив виявити трансформацію поліції від класичного правоохоронного органу до багатофункціонального інституту, що поєднує цивільні правоохоронні та оборонні (воєнізовані) функції. Авторське виокремлення цієї дуальності є цінним теоретичним результатом.

Особливо вагомим є аналіз судової практики у справах про порушення комендантської години, який емпірично підтвердив наявність правової колізії: одні суди притягують порушників до відповідальності за статтею 185 КУпАП, інші закривають провадження через відсутність складу правопорушення. На основі цього аналізу здобувач обґрунтовано пропонує не введення нової статті КУпАП (як передбачено законопроектом № 13633), а доповнення статті 35 КУпАП обтяжуючою обставиною – рішення, що є виваженим і практично реалізовуваним.

Заслуговує на увагу й критичний аналіз норми статті 90-1 Закону «Про Національну поліцію» про призупинення громадського контролю на період воєнного стану. Здобувач не лише виявив ризики цієї норми (зниження прозорості, умови для зловживань, послаблення легітимності поліції), а й запропонував конкретний механізм відновлення контролю в адаптованій формі з урахуванням тривалості воєнного стану.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження Сірка А.Г. є в цілому обґрунтованими та логічно узгодженими. Здобувач використовує широкий масив джерел: Конституцію України, закони України, міжнародно-правові акти (Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Європейську конвенцію з прав людини, Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку ООН), праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також матеріали судової практики з Єдиного державного реєстру судових рішень, що забезпечує доказовість наукових висновків. Порівняльно-правовий аналіз законодавства Франції, Великої Британії, Бельгії, Португалії та Польщі демонструє ґрунтовність підходу до вивчення зарубіжного досвіду.

Повнота наукових положень дослідження у дисертації та публікаціях. Основні положення та результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у 5 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, у тому числі одна – англійською мовою у вітчизняному фаховому виданні, а також у 5 тезах доповідей на науково-практичних конференціях і семінарах. Публікації послідовно висвітлюють ключові аспекти дослідження: поняття та сутність воєнного стану, нормативно-правове регулювання діяльності поліції, місце

Національної поліції України в системі суб'єктів забезпечення заходів воєнного стану. Таким чином, вимоги щодо публікаційної підтримки дисертації дотримані.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. Під час детального ознайомлення з дисертаційним дослідженням порушень вимог академічної доброчесності не встановлено. Робота виконана самостійно, містить коректне оформлення посилань на використані джерела, а авторські дефініції та пропозиції є результатом власного наукового аналізу здобувача.

Результати дисертаційного дослідження Сірка А.Г. становлять суттєву наукову цінність. Вони є вагомим внеском у розвиток теорії адміністративного права, зокрема у формування наукових підходів до розуміння трансформації правового статусу поліції в умовах надзвичайних правових режимів. Отримані положення можуть слугувати основою для подальших досліджень правових та організаційних аспектів діяльності правоохоронних органів у воєнний та постконфліктний період.

Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси рецензованої дисертації, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість та доступність для сприйняття.

Погоджуючись в цілому із стратегією та тактикою наукового пошуку, у порядку наукової дискусії вважаємо за доцільне виокремити наступні зауваження:

1. Авторське визначення поняття «превентивна діяльність Національної поліції в умовах правового режиму воєнного стану» (підрозділ 2.1) є надмірно широким і фактично об'єднує в одному визначенні різнопланові за своєю правовою природою явища: превенцію правопорушень, охорону прав людини, забезпечення комендантської години та опосередковане сприяння національній безпеці й обороні. Таке універсальне формулювання ускладнює розмежування превентивної діяльності від інших форм поліцейської діяльності (контрольної, юрисдикційної, оборонної) і не дає чіткої відповіді на питання, за якими критеріями певний захід слід кваліфікувати саме як превентивний, а не як, наприклад, режимно-обмежувальний чи оборонний.

2. У підрозділі 1.1 здобувач ґрунтовно аналізує наукові підходи до розуміння категорії «правовий режим», наводячи численні погляди вчених (Кузніченко С.О., Мінка Т.П., Вакарюк Л.В., Коваленко Н.В. та інших) із позначенням переваг і недоліків кожного підходу. Водночас підсумкове, авторське визначення правового режиму майже текстуально повторює визначення, уже сформульоване в науковій літературі (зокрема, Коваленко Н.В.), без чіткого пояснення, у чому саме полягає його новизна порівняно з проаналізованими дефініціями. Це послаблює заявлену в анотації тезу про «удосконалення поняття правового режиму» як самостійний результат дисертаційного дослідження.

3. Розділ, присвячений взаємодії Національної поліції України з військовими адміністраціями (підрозділ 1.3), правильно виявляє системну проблему – розмежування компетенції та вертикалі підпорядкування між поліцією (підпорядкованою МВС України) і військовими адміністраціями (підпорядкованими Президенту України як Верховному Головнокомандувачу). Однак дисертація обмежується констатацією цієї проблеми й загальною вказівкою на потребу «подальшого системного правового врегулювання», без формулювання власної моделі вирішення виявленої колізії (наприклад, через визначення чіткого переліку питань виключної компетенції кожного суб'єкта або механізму вирішення спорів про компетенцію). Це знижує практичну завершеність цього блоку дослідження.

4. Запропоноване доповнення статті 35 КУпАП пунктом про обтяжуючу обставину «вчинення правопорушення під час дії комендантської години» (підрозділ 2.4) вирішує проблему лише частково. Обтяжуюча обставина за своєю правовою природою застосовується лише тоді, коли особа вже притягується до відповідальності за самостійним складом правопорушення (наприклад, за тим же таки спірним застосуванням статті 185 КУпАП). Авторська пропозиція, таким чином, не усуває первинну колізію – відсутність самостійного складу правопорушення за порушення комендантської години як такого, а лише підсилює санкцію за вже кваліфіковане діяння. Залишається нез'ясованим, яким чином пропонована норма вирішить ситуацію, виявлену в проаналізованій

судовій практиці, коли особу взагалі не можна притягнути до відповідальності через відсутність ознак складу статті 185 КУпАП.

Загалом, наведені зауваження жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від рецензованої роботи. Вони мають на меті лише акцентувати увагу автора на окремих її дискусійних моментах.

Загальний висновок: дисертація Сірка Андрія Григоровича за темою «Адміністративно-правове забезпечення діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану» являє собою закінчену науково-дослідну працю, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Дисертація Сірка А.Г. є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну та практичну спрямованість, містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі адміністративного права, відповідає вимогам наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензію підготувала:

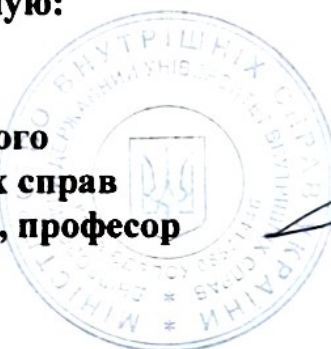
**Завідувач Науково-дослідної лабораторії
превентивної діяльності та
соціологічних досліджень
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Ірина ДРОК

Підпис Дрок І.С. засвідчую:

**Проректор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Олександр ЮНІН